

Жанна КРИСЬКО

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

В умовах післявоєнного відновлення України особливого значення набуває забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад як базових суб'єктів місцевого розвитку. Саме територіальні громади виступають центрами прийняття управлінських рішень щодо відбудови інфраструктури, залучення інвестицій, відновлення людського капіталу та формування безпечного соціально-економічного середовища.

Нині конкурентоспроможність територіальної громади доцільно розглядати не лише як здатність конкурувати за ресурси, інвестиції та населення, а й як спроможність адаптуватися до кризових викликів, забезпечувати стійкість функціонування та формувати передумови довгострокового розвитку. При цьому важливим є підхід до трактування конкурентоспроможності через ефективне використання підприємницького потенціалу громади, який є сукупністю ресурсів, умов і можливостей для розвитку бізнес-активності на локальному рівні [1].

Реформа децентралізації створила передумови для посилення ролі місцевого самоврядування. Передача фінансових ресурсів та управлінських повноважень сприяла зростанню фінансової автономії громад і розширенню їх можливостей щодо самостійного розвитку [2]. Разом із тим повномасштабна війна суттєво трансформувала умови їх функціонування. Так, частина громад зазнала значних руйнувань, інші стали центрами внутрішньої міграції, а окремі отримали нові можливості економічного розвитку внаслідок релокації бізнесу та активізації міжнародної підтримки.

За висновками Організації економічного співробітництва та розвитку, ефективно післявоєнне відновлення неможливе без посилення регіонального та муніципального управління. До

ключових чинників конкурентоспроможності громад віднесено інституційну спроможність органів місцевого самоврядування, якість стратегічного планування, рівень цифровізації управлінських процесів, фінансову стійкість та здатність до міжсекторної взаємодії [3].

У післявоєнний період конкурентоспроможність громад значною мірою визначатиметься їх здатністю формувати сприятливий інвестиційний клімат. Особливо це актуально для громад західних регіонів України, які стали центрами релокації підприємств із територій активних бойових дій. Практика свідчить, що громади, які створюють індустріальні парки, логістичні хаби та забезпечують сприятливі регуляторні умови, демонструють вищі темпи економічного відновлення і зростання зайнятості. Зауважимо, що інвестиційна привабливість територіальної громади формується не лише за рахунок зовнішніх ресурсів, але й через активізацію внутрішнього підприємницького потенціалу. Розвиток підприємництва виступає важливим чинником економічної самодостатності громади, сприяє створенню робочих місць, розширенню податкової бази та підвищенню рівня локальної економічної активності [1]. Прикладом формування інвестиційної привабливості в умовах післявоєнного відновлення є Ірпінська громада. Незважаючи на значні руйнування інфраструктури (за оцінками, збитки перевищили 900 млн дол. США), громада активно залучає міжнародні ресурси, впроваджує цифрові інструменти управління проєктами та формує системний підхід до відбудови [4]. Реалізація проєктів із використанням екосистеми DREAM та ухвалення Програми комплексного відновлення території свідчать про орієнтацію громади на довгостроковий розвиток і підвищення інвестиційної привабливості [4].

Важливим чинником конкурентоспроможності є фінансова спроможність територіальних громад. Дослідження засвідчують, що навіть в умовах воєнного стану фінансова стійкість місцевих бюджетів дозволяє забезпечувати належний рівень соціальних послуг, реалізовувати інфраструктурні проєкти та підтримувати стабільність локальної економіки. Водночас розвиток малого та

середнього бізнесу відіграє ключову роль у формуванні дохідної бази місцевих бюджетів, забезпечуючи сталі фінансові надходження. У цьому контексті підприємництво варто розглядати не лише як економічний, але й як управлінський ресурс розвитку територіальної громади [1].

Актуальною залишається проблема просторового розвитку громад. Війна посилила міжрегіональні диспропорції, зокрема, окремі території втратили значну частину економічного потенціалу, тоді як інші отримали додаткові стимули розвитку. У цих умовах забезпечення конкурентоспроможності потребує врахування ресурсної, управлінської та фінансової спроможності громад, а також їх географічних і функціональних особливостей.

Зростає значення людського капіталу як визначального чинника конкурентоспроможності. Формування сприятливих умов для повернення населення, підтримки молоді, розвитку освіти, охорони здоров'я та цифрових сервісів стає стратегічним пріоритетом розвитку громад. Громади, які забезпечують високий рівень якості життя, отримують додаткові конкурентні переваги у боротьбі за людські ресурси.

Суттєву роль у післявоєнному відновленні відіграє розвиток партнерських моделей управління. Співпраця територіальних громад із міжнародними організаціями, донорами, громадським сектором і бізнесом сприяє залученню додаткових ресурсів та впровадженню сучасних управлінських практик. Досвід Бучанської громади продемонстрував високий рівень управлінської спроможності та ефективної координації відновлювальних процесів після деокупації. Завдяки взаємодії місцевої влади, держави та міжнародних партнерів у громаді було оперативно відновлено значну кількість об'єктів житлової та соціальної інфраструктури. Важливою складовою конкурентоспроможності стало впровадження проектного підходу до управління та активне залучення донорських ресурсів, зокрема у сферах освіти і культури [5].

Зазначимо, що елементом забезпечення конкурентоспроможності є і стратегічне планування розвитку територій. У

післявоєнний період громади мають переходити від реактивної моделі управління до довгострокового стратегічного підходу, орієнтованого на формування економічної стійкості та інноваційності. Ефективні стратегії розвитку повинні враховувати безпекові аспекти, сценарії кризового реагування, розвиток локальної економіки та принципи сталого розвитку.

Отже, конкурентоспроможність територіальних громад у період післявоєнного відновлення України визначається комплексом взаємопов'язаних чинників, зокрема, фінансовою спроможністю, якістю управління, рівнем інноваційності, розвитком людського капіталу, ефективністю стратегічного планування та інтеграцією у міжнародні партнерські мережі. Практичні кейси підтверджують, що поєднання інвестиційної активності та ефективного управління є основою їх стійкого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Крисько Ж. А. Залучення потенціалу підприємництва в процесі розвитку територіальної громади. Розвиток публічного управління та менеджменту в умовах трансформаційних викликів: монографія / за ред. Шкільняка М. М., Васіної А. Ю. Тернопіль: ЗУНУ. 2022. С.285-298
2. Мельник А. Ф. Підвищення конкурентоспроможності територіальних громад в умовах реалізації нової регіональної політики України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 1. С. 21-36. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/34032>
3. OECD. *Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance*. Paris: OECD Publishing, 2022. 388 p. DOI: 10.1787/63a6b479-en
4. Офіційний сайт Ірпінської міської ради. URL: <https://imr.gov.ua>
5. Офіційний сайт Бучанської міської ради. URL: <https://www.bucha-rada.gov.ua>